

Wordt baas in eigen buik weldra ook baas in andere buiken? **Omtrent het draagmoederschap**

Elke Duyck

Inleiding

De spraakmakende zaak van baby Donna bracht het draagmoederschap definitief op de agenda in België.

Baby Donna is de biologische dochter van een Belgische draagmoeder, die het kind eerst had toegekend aan een echtpaar uit Limburg maar desalniettemin tijdens haar zwangerschap op zoek ging naar andere wensouders. Een Nederlands echtpaar kondigde zich daarna aan waarna baby Donna naar Nederland verhuisde. Voornoemd echtpaar zou hiervoor een vergoeding tot beloop van 5.000 EUR hebben betaald. Intussen beweert de eerste wensvader uit Limburg de biologische vader te zijn; de draagmoeder echter beweert dat haar echtgenoot de biologische vader is. Daarop beval een rechtbank uit Utrecht een DNA - staal van baby Donna over te dragen aan het Belgische gerecht om aldus uit te maken wie haar biologische vader is. Echter, het Nederlandse echtpaar, bij wie baby Donna nog steeds verblijft, tekende hiertegen beroep aan. Zodoende gaat het juridische getouwtrek rond baby Donna onverstoord verder ...

Het draagmoederschap situeert zich in België in een grijze zone; draagmoederschap is niet wettelijk geregeld en daardoor juridisch niet afdwingbaar. Derhalve kan een draagmoeder niet gedwongen worden het kind af te staan, maar evenzeer kunnen wensouders het kind weigeren.

Wat dient juist verstaan te worden onder draagmoederschap? Welke vormen zijn aan de orde? Welke politici zijn pro en contra? Hierna poog ik een antwoord te geven op voorgaande vragen en licht ik nadien de wetsvoorstellen van een aantal politieke partijen bondig toe.

Definitie

Onder draagmoederschap verstaat men de situatie waarbij een vrouw (de draagmoeder) zwanger wordt en een kind baart ten behoeve van een ander, de wensouder(s), waarbij de draagmoeder op voorhand reeds het voornemen heeft de baby dadelijk na de geboorte af te staan aan de wensouder(s).

Een onderscheid dient gemaakt te worden tussen twee hoofdvormen van draagmoederschap, met name ideëel of commercieel draagmoederschap.

Ideëel draagmoederschap is de vorm waarbij een familielid of een goede vriendin vrijwillig en zonder enige vorm van financiële vergoeding voor iemand uit de familie of uit de naaste omgeving een kind baart. Enkel de kosten die de draagmoeder omwille van haar zwangerschap moet maken, zullen vergoed worden.

Commercieel draagmoederschap is de vorm waarbij de wensouder(s) op zoek gaan naar een derde persoon die tegen vergoeding bereid gevonden wordt om een baby te baren en af te staan.

Wetsvoorstellen

In amper enkele maanden tijd zijn de meningen omtrent het draagmoederschap geëvolueerd.

In januari 2005 bestond binnen de Werkgroep Bio-ethiek van de Senaat nog een consensus onder de grote politieke partijen om het draagmoederschap te verbieden. Alleen mevrouw Christine Defraigne¹ (MR) was voorstander om een wettelijke regeling voor het draagmoederschap van onvruchtbare koppels uit te tekenen.

Enige tijd later wensen zowel de VLD als de SP.A een duidelijk omlijnende wettelijke regeling; terwijl de CD&V blijft vasthouden dat het draagmoederschap onder geen enkel beding kan.

De partijen zijn het wel over twee punten roerend eens. Vooreerst wordt het commercieel draagmoederschap resoluut van de hand gedaan; indien het draagmoederschap toch tegen vergoeding zou gebeuren, dient dit strafrechtelijk te worden beteugeld. Verder scharen alle partijen zich achter een absoluut verbod van commercialisering van draagmoederschap; indien zowel de wensouder(s) als draagmoeder zich hier schuldig aan maken, moet dit tevens strafrechtelijk worden vervolgd.

SP.A

De SP.A kwam via de senatoren Myriam Vanlerberghe en Jacinta de Roeck² en de volksvertegenwoordigers Karine Jiroflée en Magda De Meyer³ op 1 juni 2005 als eerste aanzetten met een wetsvoorstel betreffende het draagmoederschap waarbij het belang van het kind primeert.

“Draagmoederschap is het ultimum remedium; derhalve kan het draagmoederschap enkel in overweging worden genomen wanneer voor het verkrijgen van een genetisch verwant kind er geen enkele andere optie voorhanden is” aldus de SP.A – vrouwen. Bijgevolg dient een arts schriftelijk vast te stellen dat de wensouder fysiologisch onmogelijk zwanger kan worden of in voorkomend geval de zwangerschap een té groot risico zou inhouden voor de gezondheid van de wensouder of het kind. (artikel 3)

¹ Wetsvoorstel betreffende de draagmoeders, *Parl. St. Senaat* 2003 – 2004, nr. 3-417/1

² Wetsvoorstel betreffende draagmoeders, *Parl. St. Senaat* 2004 – 2005, nr. 3-1271/1

³ Wetsvoorstel betreffende het draagmoederschap; *Parl. St. Kamer* 2004 – 2005, nr. 51-1915

Uit het voorgaande blijkt dat men de genetische verwantschap tussen het kind en minstens één van de wensouders vooropstelt.

Met dit wetsvoorstel wordt aldus het recht om beroep te doen op een draagmoeder niet geregeld voor homokoppels. Derhalve dringt een aanpassing van de adoptiewet zich op om elke discriminatie tussen homo – en heterokoppels ongedaan te maken.

Alvorens het draagmoederschap te starten, dient er een overeenkomst (“*preconceptuele adoptie*”) tussen de wensouder(s) en de draagmoeder voor de notaris te worden gesloten. Deze authentieke akte beschrijft de omstandigheden van de zwangerschap, de toegepaste vruchtbaarheidstechnieken en de verplichtingen van de beide partijen. Zowel de wensouder(s) als de draagmoeder worden in de overeenkomst vermeld. Nadien wordt deze overeenkomst verzonden naar het fertiliteitscentrum dat het bevruchtingsproces begeleidt. (artikel 4) Derhalve wordt tevens een belangrijke rol weggelegd voor de daartoe erkende fertiliteitscentra die alle betrokken partijen gedurende het draagmoederschap (zowel voor, tijdens als na de zwangerschap) medisch, psychologisch en juridisch begeleiden.

De artikelen 5 en 6 stellen een aantal specifieke voorwaarden voorop waaraan zowel de draagmoeder als de wensouder(s) dienen te voldoen.

De draagmoeder mag op geen enkele manier vergoed (verbod van commercieel draagmoederschap) worden (artikel 11), behalve voor de financiële kosten voor het sluiten van de overeenkomst en de medische kosten verbonden aan de zwangerschap en bevalling (artikel 8).

CD&V

CD&V kiest resoluut voor een absoluut verbod op elke vorm van handel, commercialisering en bemiddeling rond het draagmoederschap. “*Kinderen zijn geen koopwaar. Daarom is de handel en bemiddeling vóór de geboorte uit den boze,*” aldus CD&V⁴.

Op 4 juli 2005 redigeerden derhalve de senatoren Mia De Schampelaere, Wouter Beke, Hugo Vandenberghe, Etienne Schouppe, Marc Van Peel, Erika Thijs en Sabine de Bethune een Wetsvoorstel tot aanvulling van het Strafwetboek met bepalingen betreffende de commercialisering van en de bemiddeling inzake draagmoederschap⁵.

De indieners van voormeld wetsvoorstel zijn de mening toegedaan dat het Belgisch Strafwetboek het commerciële draagmoederschap dient te verbieden en te bestraffen. Het gaat dan meer bepaald om elke vorm van bemiddeling bij draagmoederschap (ook als ze niet commercieel is), het in het openbaar bemiddeling aanbieden en het openbaar maken dat een vrouw zich aanbiedt als draagmoeder of dat een draagmoeder gezocht wordt.

Indien een vrouw haar kind toch wenst af te staan, moet dit volgens CD&V gebeuren via de bestaande adoptieprocedure.

⁴ <http://www.cdenv.be/actueel/persberichten/2005/06/draagmoederschap.php>

⁵ Wetsvoorstel tot aanvulling van het Strafwetboek met bepalingen betreffende de commercialisering van en de bemiddeling inzake draagmoederschap, *Parl. St.* Senaat 2004 – 2005, nr. 3-1319/1

VLD

Op 6 juni 2005 kondigden VLD - senator Patrick Vankrunkelsven⁶ en drie VLD - parlementsleden Annemie Turtelboom, Miguel Chevalier en Hilde Vautmans⁷ een wetsvoorstel tot regeling van het draagmoederschap aan.

Het draagmoederschap wordt ook hier als het laatste redmiddel beschouwd; indien alle andere medische technieken niet helpen om de kinderwens te voldoen, kan voor draagmoederschap in aanmerking worden gekomen. Concreet kan een wensouder beroep doen op een draagmoeder indien een arts schriftelijk vaststelt dat de vrouw fysiologisch onmogelijk zwanger kan worden tengevolge van een aangeboren of verworven afwezigheid van de baarmoeder, een niet naar behoren functionerende baarmoeder of indien de zwangerschap levensbedreigend is voor de wensouder of het kind. (artikel 4)

Homokoppels krijgen in het wetsvoorstel geen toegang tot het draagmoederschap; derhalve dringt ook hier een aanpassing van de adoptiewet zich op.

Bovendien stelt de VLD enkele strikte voorwaarden waaraan zowel de draagmoeder als de wensouder(s) dienen te voldoen (artikel 4). Zo dient de draagmoeder, die de leeftijd van 45 jaar niet mag hebben overschreden, reeds een kind te hebben gebaard waardoor zij de emotionele gevolgen van een zwangerschap kent.

Om juridische obstakels te vermijden, dienen de draagmoeder en de wensouder(s) een *afdwingbare pre - adoptieverklaring* te sluiten waardoor de draagmoeder er zich toe verbindt het kind onmiddellijk na de geboorte af te staan; tevens zijn de wensouders verplicht het kind (zelfs ingeval van meerlingen en/of handicap) te aanvaarden. Bovendien bepaalt deze authentieke akte, verleden door een notaris, hoe medische beslissingen tijdens de zwangerschap dienen genomen te worden.

Het wetsvoorstel voorziet tevens in de oprichting van gespecialiseerde centra voor draagmoederschap (één centrum per taalgroep) die alle betrokken partijen zowel medisch, psychologisch, maatschappelijk als juridisch (voor, tijdens als na de zwangerschap) begeleiden. (artikel 6)

Uiteindelijk zal de afstamming van het kind dienen geregeld te worden via adoptie. Daarom past het voorstel tevens de adoptiewetgeving (artikel 8 e.v).

Besluit

Er is dringend nood aan een wettelijk kader om menselijke drama's – zoals de ervaring met baby Donna - te voorkomen.

Wordt zeker en vast vervolgd ...

⁶ Wetsvoorstel tot regeling van het draagmoederschap, *Parl. St.* Senaat 2004 – 2005, nr. 3-1230/1

⁷ Wetsvoorstel tot regeling van het draagmoederschap, *Parl. St.* Kamer 2004 – 2005, nr. 51-1941/1